

## ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*У статті проаналізовано та розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти на основі використання компетентісного підходу. Визначено та обгрунтовано методiku професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти, яка полягає у запровадженні компетентісного підходу та модульних технологій навчання.*

*Ключові слова:* професійна підготовка, фізична культура, спорт, компетентісний підхід.

DOI: <http://doi.org/10.31891/pcs.2022.1.5>

### 1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Протягом останнього десятиліття розвинені країни Європи та світу ведуть ґрунтовну дискусію щодо того, як дати людині належні знання, вміння та компетентності для забезпечення її гармонійної взаємодії з глобальним суспільством, що швидко розвивається. Аналіз багатьох освітніх систем свідчить, що одним зі шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентісний підхід і створення ефективних механізмів його запровадження.

Нова стратегія модернізації змісту освіти, прагматична і гуманістична спрямованість освітнього процесу, зміна освітньої парадигми істотно змінили вимоги до рівня підготовки випускників освітніх установ і поставили педагогічну науку перед необхідністю переосмислення цілей, завдань і методів організації навчання в нашій країні.

В даний час ЗВО основну увагу зосереджують на формуванні ключових компетенцій та професійної компетентності, покладаючи, що остання допоможе випускнику без проблем орієнтуватися і ефективно діяти в сучасних умовах у майбутній професійній діяльності. Що у свою чергу, підкреслює актуальність теми дослідження, яка обумовлена суспільною

потребою у формуванні професійної компетентності, передбачаючи оптимізацію способів і технологій організації освітнього процесу, а також надбання здобувачем, досвіду самостійної діяльності, відповідальності та ключових компетенцій.

Науковці все більше уваги приділяють вивченню компетентісного підходу до побудови освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту, щоб по завершенню ЗВО отримати компетентного, конкурентоспроможного фахівця. Компетентісний підхід акцентує увагу на результатах освіти, причому як результат освіти розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність майбутніх фахівців діяти в різних життєвих та професійних ситуаціях.

Професійна підготовка на основі компетентісного підходу дозволяє формувати компетентність майбутнього тренера-викладача, а саме: спеціальні знання, уміння та навички, які дозволяють використовувати сучасні педагогічні технології у своїй професійній діяльності; особистісні якості та професійні прагнення з метою розвитку індивідуальних здібностей здобувачів, формування і вдосконалення їх спортивної майстерності.

### 2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема вдосконалення системи освіти шляхом впровадження компетентісного підходу активно обговорюється у педагогічній науці. Розв'язання окресленої

проблеми започатковане у працях Webb N.L.[1], Mulder M., Gulikers J., Biemans H.J.A., Wesselin [2], Spady, W. G [3], Johnston H.N. [4], Зимньої [5], Павлюка Є.О. [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє виділити одну з головних проблем компетентісного підходу, яка характеризується створенням загальноприйнятої методики формування і розвитку ключових компетенцій фахівця, визначення адекватних засобів її реалізації. Основні труднощі полягають у тому, що компетентність є багатофункціональним поняттям, для її формування необхідні певні умови, які дозволяють викладачу моделювати ту чи іншу реальну ситуацію, а також ефективні засоби контролю діяльності здобувача у цьому середовищі.

У вітчизняній педагогічній літературі можна зустріти два схожих поняття: «компетенція» і «компетентність». Тлумачний словник поділяє їх як [8]: компетенція – добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень, якої не будь організації, установи чи особи. Компетентність – властивість від «компетентний». Компетентний – який має достатні знання в який-небудь галузі, обізнаний, тямущий, кваліфікований [7]; який має певні повноваження, повноправний, повновладний.

Схожість поданих вище понять не є випадковістю, адже вони походять від одного джерела: *competentia* (від лат.) – узгодженість, відповідність, а *competo* – відповідати, бути гідним, здатним. Варто розрізнити ці поняття, враховуючи вітчизняні мовні стереотипи. Поняття «компетенція» традиційно вживається у значенні «коло повноважень», «компетентність» пов'язують із обізнаністю. Авторитетністю, кваліфікованістю. Тому в педагогічному сенсі доцільно вживати термін «компетентність» [9].

Деякі науковці наголошують, що компетентісний підхід полягає у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку майбутніх фахівців здатності практично діяти. На думку Паращенко Л.І. поняття «компетентність» охоплює не тільки когнітивний і операційний – технологічний складники, але й

мотиваційний, етичний, соціальний, поведінковий [10].

### **3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ**

Незважаючи на значну кількість досліджень у науковому світі, щодо професійної підготовки фахівців, на сьогодні набуває актуальності компетентісний підхід професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, підготовку молодого покоління до життєдіяльності, що і спонукає до подальших досліджень.

### **4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ**

Метою статті є визначення та обґрунтування методики професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти, яка полягає у запровадженні компетентісного підходу та модульних технологій навчання.

В процесі написання статті були розглянуті основні положення компетентісного підходу в процесі професійної підготовки майбутнього фахівців галузі фізичної культури та спорту; проаналізовано основні напрямки використання компетентісного підходу в процесі професійної підготовки; обґрунтовано методику професійної підготовки здобувачів у закладі вищої освіти, яка полягає у запровадженні компетентісного підходу та модульних технологій навчання.

### **5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

С.Е. Трубачова [11] наголошує на тому, що набуття компетенцій відбувається поступово у процесі навчання, рівень компетентності здобувача на різних етапах навчання буде різним. Учасники навчального процесу мають чітко уявляти структуру освітньої компетенції або основні її інформаційні елементи, які необхідні майбутнім фахівцям галузі фізичної культури та спорту для набуття певного рівня компетентності. Якщо керуватись розумінням освітньої компетенції як системи знань,

умінь, навичок і досвіду діяльності здобувачів, структурованих навколо певної низки об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення ним подальшої продуктивної освітньої діяльності, то зовнішньою ознакою компетенції буде її специфічний предметний, загально предметний або соціальний характер, який впливатиме на обсяг знань, умінь і навичок майбутніх фахівців та на

глибину його досвіду діяльності, необхідних для формування певного рівня компетентності.

Більшість науковців розглядають будь-якого професіонала як носія шести типів професійних компетенцій, що сукупно становлять ядро (інваріант) професійної компетенції.



Рис.1. Структурна блок-схема шести типів професійних компетенцій

Водночас, зміст освіти визначається освітньо-професійними програмами, в яких відображено змістово-реалізаційні аспекти освітньо-кваліфікаційних характеристик, визначено нормативний зміст навчання, встановлено вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої і професійної підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певної спеціальності. Вони використовуються при розробці та корегуванні навчальних планів і програм навчальних дисциплін, розробці засобів діагностики рівня освітньо-професійної підготовки фахівців, визначенні змісту навчання як бази для опанування відповідними спеціальностями та кваліфікаціями.

Опираючись на сформовані в педагогічній науці знання, була розроблена методика професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту у закладі вищої освіти, яка базується на компетентісному підході та модульних технологій навчання з використанням системи залікових одиниць (ECTS), формуванні методичних основ накопичувальної системи залікових одиниць з використанням вагових коефіцієнтів. Особливостями викладання даної методики є забезпечення організаційно-педагогічних умов навчання:

– використання інноваційних технологій професійної освіти майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту.

– впровадження модульно-інтерактивних засобів розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту.

– забезпечення ефективної діагностики готовності майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту до професійної діяльності.

Основними цілями запровадження даної методики є:

– оптимізація навчальної роботи студентів;

– об'єктивність при здачі проміжних контрольів;

– покращення рівня теоретико-практичних знань;

– створення прозорої рейтингової система оцінки рівня знань студентів;

– розробка об'єктивних критеріїв для відбору кандидатів на продовження навчання, необхідних при навчанні в рамках багаторівневої системи; підвищення мотивації студентів до засвоєння професійних освітніх програм.

До структури програмного комплексу навчальної дисципліни входять:

– вихідні дані про навчальну дисципліну та її автора (авторів);

– робочу програму навчальної дисципліни;

– силабус;

– зміст розділів (модулів) дисципліни;

– тексти лекцій;

– додаткові інформаційні матеріали;

– практичні заняття з методичними вказівками;

– завдання для самостійної роботи студентів;

– тренувальні вправи (тести);

– модульний контроль;

– варіанти контрольних завдань і критерії оцінювання результатів навчання для проведення підсумкового контролю з дисципліни.

Особливістю розробленої методики професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту при використанні кредитно-модульної технології навчання є структурування дисципліни за модульним принципом, який передбачає поділ навчального матеріалу на логічно завершені частини теоретичного і практичного матеріалу. При структуруванні

навчального матеріалу унікається його дублювання в різних темах та порушень логічної цілісності подачі матеріалу дисципліни.

За результатами проведеної роботи було розроблено структуру залікових кредитів дисципліни. Якщо дисципліна вивчається більше одного семестру, то структурування виконувалось для кожного семестру окремо з обов'язковим підсумком навчального навантаження з усіх запланованих видів робіт по семестрах і з дисципліни в цілому.

Особлива увага приділялась самостійній роботі майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту, оскільки студенти активно займаються спортивною діяльністю і багато часу проводять на навчально-тренувальних зборах, змаганнях тощо.

*Метою* самостійної роботи професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту є системне і послідовне засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування самостійності у здобутті і поглибленні знань майбутніх фахівців на світовому ринку праці.

Основними *завданнями* самостійної роботи професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту є послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні європейських і світових стандартів:

– сприяння формуванню у майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту практичних навичок самостійної роботи з опрацювання та засвоєння навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань з навчальних дисциплін;

– сприяння розвитку у студентів мотивації до навчання й поглибленню професійних наукових і практичних інтересів майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту;

– сприяння формуванню професійних якостей, компетенцій, розвитку знань, умінь та навичок майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту;

– сприяння формуванню у майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку та набутті знань.

При розробці вказівок до кожного з практичних занять було дотримано наступної

структурної схеми: мета, завдання заняття; вказівки щодо підготовки до заняття; основні теоретичні положення; порядок виконання роботи; методичні рекомендації до виконання роботи; обробка результатів роботи та їх аналіз; оформлення та захист звіту; запитання для самоконтролю; перелік рекомендованих джерел.

## 6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Отже, варто підкреслити, що застосування методики професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти, яка полягає у запровадженні компетентісного підходу та модульних технологій навчання в умовах кредитно-модульної системи освіти, є ефективним та своєчасним, це пояснюється отриманням максимальних результатів внаслідок реалізації наявної методики. Оскільки наука України постійно рушить вперед, тому компетентісний підхід набирає значних обертів та потребує детального його вивчення, вдосконалення та впровадження.

## Література

1. Webb N.L. et.al. Web Alignment Tool. / 24 July 2005. Wisconsin Center of Educational Research. University of Wisconsin-Madison. 2 Feb. 2006. <http://www.wcer.wisc.edu/WAT/index.aspx>
2. Mulder M., Gulikers J., Biemans H.J.A., Wesselin R. (2010). The new competence concept in higher education: error or enrichment / In : Münk D., Schelten A. (Hrsg.) *Kompetenzermittlung für die Berufsbildung. Verfahren, Probleme und Perspektiven im nationalen, europäischen und internationalen Raum.* – Bonn : Bundesinstitut für Berufsbildung ; P. 189-204
3. Spady, W. G. (1977). Competency-based education : A bandwagon in search of a definition. / *Educational Researcher*, P. 6(1), 9-14.
4. Johnston, H.N. (1992). The universities and competency-based standards. In : D.Anderson (ed.) *Higher Education and the Competency Movement.* – Canberra : Centre for Continuing Education at the Australian National University.
5. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании / <http://www.kira.org.ru/docs/ae/qualt/keycomp.doc>
6. Павлюк Є. О. Критеріальний підхід розвитку професійної компетентності майбутніх тренерів-викладачів в процесі їх професійного становлення [Електронний ресурс] / Є. О. Павлюк, Т. В. Чопик // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2015. – Вип. 1. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps\\_2015\\_1\\_14.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_1_14.pdf).
7. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / під ред. Бесула В.Т. – К. : Перун, 2001. – С. 445.
9. Ситник О.П. Професійна компетентність вчителя / Управління школою. – 2006. – №14. – С.2-9.
10. Парашенко Л.І. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників : практичні підходи. – К. : «К.І.С.», 2004. – С.73-84.
11. Трубочова С.Е. Умови реалізації компетентісного підходу в навчальному процесі // Компетентісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 53-56.

## References

1. Webb N.L. et.al. Web Alignment Tool. / 24 July 2005. Wisconsin Center of Educational Research. University of Wisconsin-Madison. 2 Feb. 2006. <http://www.wcer.wisc.edu/WAT/index.aspx>
2. Mulder M., Gulikers J., Biemans H.J.A., Wesselin R. (2010). The new competence concept in higher education: error or enrichment / In : Münk D., Schelten A. (Hrsg.) *Kompetenzermittlung für die Berufsbildung. Verfahren, Probleme und Perspektiven im nationalen, europäischen und internationalen Raum.* – Bonn : Bundesinstitut für Berufsbildung ; P. 189-204
3. Spady, W. G. (1977). Competency-based education : A bandwagon in search of a definition. / *Educational Researcher*, P. 6(1), 9-14.
4. Johnston, H.N. (1992). The universities and competency-based standards. In : D.Anderson (ed.) *Higher Education and the Competency Movement.* – Canberra : Centre for Continuing Education at the Australian National University.
5. Zymnyaya Y.A. Key competencies as an effective and targeted basis of the competency approach in education / <http://www.kira.org.ru/docs/ae/qualt/keycomp.doc>
6. Pavlyuk E.A. Criteria approach to the development of professional competence of future trainers-teachers in the process of their professional development [Electronic resource] / E.O. Pavlyuk, T.V. Chopyk // *Bulletin of the National Academy of State Border Guard Service of Ukraine.* - 2015. - Issue. 1. - Access mode: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps\\_2015\\_1\\_14.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_1_14.pdf).
7. Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives: Library of educational policy / Under the general. ed. OV Ovcharuk. - K.: «K.I.C.», 2004. – 112 p.
8. Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language / ed. Besula VT - K.: Perun, 2001. - P. 445.

- 
9. Sitnik O.P. Professional competence of a teacher / school management. - 2006. - №14. - P.2-9.
10. Paraschenko L.I. Technology of formation of key competencies in high school students: practical approaches. - K.: «K.I.C.», 2004. - P.73-84.
11. Trybachova S.E. Conditions for the implementation of the competence approach in the educational process // Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives. - K. : «K.I.C.», 2004. - P. 53-56.
- 

**Abstract**  
**CHOPYK Tetyana**

**PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

*The article analyzes and considers the problem of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports in higher education institutions based on the use of competence approach. The method of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports in higher education institutions is determined and substantiated, which consists in the introduction of a competency-based approach and modular learning technologies. The new strategy of modernization of educational content, pragmatic and humanistic orientation of the educational process, change of educational paradigm significantly changed the requirements for the level of training of graduates and put pedagogical science in front of the need to rethink the goals, objectives and methods of education in our country.*

*The aim of the article is to determine and substantiate the methodology of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports in higher education institutions, which is to introduce a competency-based approach and modular learning technologies.*

*In the process of writing the article, the main provisions of the competence approach in the process of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports were considered; the main directions of using the competence approach in the process of professional training are analyzed; the method of professional training of applicants in a higher education institution, which consists in the introduction of a competency-based approach and modular learning technologies, is substantiated.*

*Key words: professional training, physical culture, sports, competence approach.*

---

**Стаття надійшла до редакції 09.05.2022 р.**

**Бібліографічний опис статті:**

Чопик Т. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури та спорту у закладах вищої освіти. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2022. № 1. С. 39-44.

Chopyk T. (2022) Pedagogical conditions of professional training of future specialists in the field of physical culture and sport in higher education institutions. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, № 1, pp. 39-44.